



## DATOS IDENTIFICATIVOS

### Ética e lexislación

Materia	Ética e lexislación			
Código	V53G140V01202			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Marcial Pérez, José Ángel			
Profesorado	Marcial Pérez, José Ángel Sas Fojón, Antonio de			
Correo-e	amarcialperez@yahoo.es			
Web	<a href="http://www.cepovisa.com">http://www.cepovisa.com</a>			
Descrición xeral	A Enfermaría e unha disciplina dedicada ao trato directo coas persoas, en ocasións baixo circunstancias de diversa complexidade relacionadas co binomio Saúde-Enfermidade, a Vida-Morte. Aquí a *Ética (*Bioética) xoga un papel importante, rexe a conduta dos profesionais en circunstancias nas que estes deben decidir entre actuar con bondade ou malicia, entendendo que segundo a súa decisión o paciente pode ser máis prexudicado. A enfermaría está ao servizo do enfermo, familia e comunidade, e non só das institucións.			

## Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
B4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
B7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
B8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
B12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
B15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
B18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de cuidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.
C11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.

C12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
C48	Coñecer a lexislación aplicable e o código ético e deontolóxico da enfermaría española, inspirado no código europeo de ética e deontoloxía de enfermaría.
C49	Prestar cuidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
C50	Individualizar o cuidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
C52	Coñecer os cuidados paliativos e control da dor para prestar cuidados que alivien a situación dos enfermos avanzados e terminais
D1	Capacidade de análise e síntese.
D2	Capacidade de organización e planificación.
D3	Capacidade de xestión da información.
D4	Resolución de problemas e toma de decisións.
D5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
D6	Habilidades nas relacións interpersoais.
D7	Razoamento crítico.
D8	Aprendizaxe autónoma.
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D10	Motivación pola calidade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

### Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Aplicar os principios da Bioética e os valores éticos	A1	B1	C11	D5
	A2	B7	C12	D6
	A5	B8	C49	D8
		B12	C50	D9
		B15	C52	D10
	B18		D11	
Ser capaz de realizar unha análise ética e de deseñar e resolver casos	A1	B1	C11	D1
	A2	B4	C12	D2
	A3	B7	C48	D3
	A4	B8	C49	D4
		B12	C50	D6
				D7

### Contidos

Tema	
1. Distinción entre os conceptos: Ética, Deontoloxía e Dereito.	Breve desenvolvemento histórico da Ética e a Bioética. 1.1. Definición de ética e moral, orixe e significado. 1.2. A dimensión ética da persoa: o ben moral e o fin do obrar humano. 1.3. Fundamento e obrigatoriedade da norma moral: concepto de responsabilidade.
2. Códigos Deontolóxicos.	Códigos Deontolóxicos. Informe Belmont: 2.1. Principio de Beneficencia. 2.2. Principio de Autonomía. 2.3. Principio de No Maleficencia. 2.4. Principio de Xustiza.
3. A regulación xurídica e deontolóxica dos dereitos dos pacientes.	3.1. Diferenzas e similitudes entre Códigos normativos e éticos. 3.2. Metodoloxía para a resolución de problemas éticos.  4. A regulación Xurídica e Deontolóxica dos dereitos dos pacientes: Dilemas éticos actuais, comúns no exercicio da profesión: 4.1. O segredo profesional e a profesión *enfermeira. 4.2. O consentimento informado. 4.3. Interrupción Voluntaria do Embarazo, cuestións en torno ao aborto voluntario. 4.4. O paciente terminal, a Eutanasia e o Suicidio Asistido. 4.5. A verdade ante o enfermo. Atención humanizada, Atención espiritual. 4.6. Aspectos éticos da investigación en materia de Sanidade: Experimentación humana, Manipulación xenética. Proxecto Xenoma humano. Fecundación, Procreación, Reprodución. 4.7. Aspectos éticos en torno ao Trasplante de órganos. 4.8. Dereitos e deberes de usuarios e profesionais: 4.8.1. Dereitos e deber dos pacientes. 4.8.2. Dereito a folga na Sanidade.
5. Coñecemento do marco legal e administrativo vixente para desenvolver as funcións propias do profesional de enfermaría.	5.1. O profesional sanitario do século XXI. - Avance da Medicina e da sociedade en xeral. - O novo profesional sanitario. Da independencia ao control máis absoluto. - A medicina defensiva. - Causas que orixinaron a proliferación de reclamacións. 5.2. Aplicación de la lei 26/1984 de 19 de xullo xeral para a defensa dos consumidores e usuarios a os casos de responsabilidade médica. 5.3. A medicina e unha ciencia de medios sen que se poida garantir o resultado. 5.4. Medicina curativa e medicina satisfactiva. diferenza entre ambas. estudo jurisprudencial.

6. Normativa Ética e Xurídica en relación co segredo profesional.
- 6.1. Análise do concepto e alcance.
  - 6.2. Antecedentes lexislativos.
    - Xuramento hipocrático.
    - Declaración de Xenebra.
    - Constitución española (Lei do Segredo Profesional).
    - Código de Deontología Médica.
    - Lei de Sanidade.
    - Lei de Protección de Datos.
    - Lei 3/2001 del Consentimento Informado.
    - Lei 41/2002 da Autonomía do Paciente.
    - Lei 3/2005 do Consentimento Informado de Galicia.
  - 6.3. Excepcións a obrigación de segredo.
  - 6.4 Consecuencias penais da revelación de segredos.
  - 6.5 Consecuencias civís da revelación de segredos.
  - 6.6 Comentario a sentenza da sección segunda do tribunal supremo de data 4 de abril do 2001 por violación de dito segredo profesional.
  - 6.7 Consideracións finais.
-

7. Leis Xerais que teñen repercusión sobre a profesión.

O Consentimento informado. Consideracións previas:

7.1 Concepto de consentimento informado.

7.2 A lei xeral de sanidade

7.3 A lei galega reguladora do consentimento informado e da historia clínica. Análise dos artigos 1 a 9 de dita lei.

7.4 Lei estatal reguladora da autonomía do paciente e de dereitos e obrigas en materia de información e documentación clínica. Lei 41/2002.

7.5 Análise da lei galega 3/2005 que modifica a lei 3/2001 de 28 de maio reguladora do consentimento informado e da historia clínica dos pacientes.

7.6 Cirurxía estética e casos análogos.

7.7 Casos urxentes.

7.8 A información posterior ao acto a intervención médica. Prescricións para a boa execución do tratamento.

7.9 Casos de experimentación biomédica.

7.10 Responsabilidades que poden ser esixidas por defecto no consentimento. Estudo jurisprudencial.

7.11 Testamento vital, vontades anticipadas. especial referencia a lei 3/2001 sobre o consentimento informado e a historia clínica.

8.2 Regulación legal.

A) Lei Xeral de Sanidade e Real Decreto ca desenvolve.

B) Lei de Protección de datos.

C) Análise da Lei 3/2001 de Galicia sobre o Consentimento Informado e Historia Clínica.

D) Análise da Lei Reguladora da Autonomía do paciente e de dereitos e obrigas en materia de información e documentación clínica. Lei 41/2002.

E) Análise da Lei Galega 3/2005 que modifica a Lei 3/2001 de 28 de maio reguladora do consentimento informado e da historia clínica dos pacientes.

9. A Lei de Protección de Datos. Aplicación no ámbito sanitario:

9.1 Concepto de dato de carácter persoal.

9.2 Niveis de seguridade segundo o tipo de dato.

9.3 Dereitos dos afectados.

9.4 Sancións previstas.

9.5 A Axencia de Protección de Datos. Funcións.

9.6 A protección de datos en hospitais.

9.7 Garantías do traballador.

9.8 Garantías do sistema instaurado pola Institución Sanitaria.

9.9 Cuestións prácticas sobre a Lei de Protección de Datos.

9.10 Lexislación sobre a protección de datos no ámbito sanitario.

9.11 Xurisprudencia penal e civil no ámbito da Lei de Protección de Datos.

9.12 Resolucións da Axencia de Protección de Datos.

10. Seguros que amparan a actividade sanitaria:

10.1 Motivos que xustifican a formalización dun seguro.

10.2 Vías polas que se pode iniciar a reclamación.

10.3. Alternativas e tipos de aseguramento sanitario.

10.4 Condicións das pólizas.

10.5 Cobertura das pólizas.

10.6 Límites económicos.

10.7 Límite temporal.

10.8 Cobertura das pólizas.

10.9 Concorrenza de pólizas de responsabilidade civil do profesional e do centro hospitalario.

10.10 Conclusión.

11. A responsabilidade en xeral e a derivada da actuación sanitaria:

11.1 Elementos do delito.

11.2 Formas de culpabilidade

11.3. Participación no delito

11.4. Responsabilidade penal derivada do traballo en equipo.

11.5. Consecuencias xurídicas do delito dentro da actividade profesional médica.

11.6. Denominación das penas.

11.7 A responsabilidade civil

12. Delitos tipificados no Código Penal e relacionados coa actividade sanitaria:

12.1 Delito de aborto fóra dos casos permitidos na Lei.

12.2 Lesións ao feto.

12.3 Delitos contra a saúde pública.

12.4 Homicidio con imprudencia.

12.5 Alteración en cantidade, dose e composición de medicamentos.

12.6 Revelación de segredos profesionais.

12.6 Lesións por imprudencia profesional.

12.7 Aborto por imprudencia profesional.

12.8 Abandono dos servizos sanitarios.

12.9 Danos ao feto por imprudencia.

12.10 Expedición a venda de medicamentos deteriorados ou caducados.

13. Dereitos e deberes dos pacientes:

13.1 Análise lexislativa

13.2 Definición e desenvolvemento dos dereitos e deberes dos pacientes.

14. A responsabilidade das institucións sanitarias:

14.1 Responsabilidade civil subsidiaria no procedemento penal

14.2 Responsabilidade civil directa.

14.3 Responsabilidade na vía contencioso administrativa

14.4 Responsabilidade administrativa por incumprimento da lei de protección de datos ou outra lexislación dentro do ámbito sanitario.

15. Funcións e Réxime Disciplinario dos Diplomados e/os Graduados en Enfermaría:

15.1 Funcións en institucións abertas.

15.2 Funcións en institucións pechadas.

15.3 Funcións en zonas médicas.

16. Trasplante de órganos. Requisitos legais:

16.1 Obtención de órganos procedentes de doantes vivos.

16.2 Extracción de órganos ou outras pezas anatómicas do falecido.

8. Leis específicas sanitarias.

8.1 Lei Orgánica 15/1999 de Protección de Datos de Carácter Persoal.  
 8.2 Lei 3/2001 de Galicia del Consentimento Informado e de la Historia Clínica.  
 8.3 Lei 41/2002 básica reguladora da autonomía do paciente e de dereitos e obrigacións en materia de información e documentación clínica.  
 8.4 Lei 3/2005 de Galicia, que modifica parcialmente a Lei 3/2001 do consentimento informado e da historia clínica.

9. Problemas relacionados co inicio e final da vida.

A interrupción voluntaria do embarazo dende o punto de vista legal:  
 9.1 Concepto.  
 - Aborto consentido pola embarazada.  
 - Aborto non consentido pola embarazada.  
 - Aborto violento sen intención.  
 9.2 Supostos recollidos na actual Lei do Aborto.  
 9.3 Excepcións.  
 9.4 Requisitos para a práctica do aborto.

## Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	20	20	40
Estudo de casos	18	18	36
Traballo tutelado	14	56	70
Actividades introdutorias	2	0	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	0	1
Exame de preguntas obxectivas	0.5	0	0.5
Probas de resposta curta	0.5	0	0.5

\*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

## Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballo tutelado	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

## Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	O primeiro día de clase exporase o contido da materia e planificarase o desenvolvemento dos traballos grupais. Atenderase ao estudante para orientalo nas súas dificultades académicas.
Estudo de casos	O primeiro día de clase exporase o contido da materia e planificarase o desenvolvemento dos traballos grupais. Atenderase ao estudante para orientalo nas súas dificultades académicas.

## Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Estudo de casos	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	10	A2 B1 D1 A3 D2 D3 D4 D7 D8
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	20	A2 B1 C52 D1 A3 B4 D2 A4 B7 D3 B8 D4 B12 D5 B15 D6 D7 D8
Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa.	30	A1 C48 D1 A2 C52 D5 A5 D7

Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	20	A1 A2 A5	C48 D1 C52 D5 D7
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	20	A1 A2 A5	C48 D1 C52 D4 D7

### Outros comentarios sobre a Avaliación

O examen terá lugar na convocatoria do 1º CT o día Mercores 20 de Dezembro 2017, as 09,00 nas Aulas 21 e máis 23. E na convocatoria de Xuño/Xullo o día Xoves 28 de Xuño do 2018 as 09,00 na Aula 11

### Bibliografía. Fontes de información

#### Bibliografía Básica

#### Bibliografía Complementaria

Pastor García, Luis Miguel, **Manual de ética y legislación en enfermería**, Editorial Mosby ISBN 9788481741902, 1997

Vidal, Marciano, **Bioética, estudios de bioética racional**, Editorial Tecnos ISBN 84-309-1674-1, 1989

Medina Castellano, Carmen Delia, **Ética y Legislación**, Editorial DAE ISBN 978-84-931330-4-7, 2002

Arroyo Gordo, Pilar y otros, **Ética y Legislación en Enfermería**, Editorial McGraw-Hill Interamericana ISBN 9788448, 1996

Gafo, Javier, **Ética y Legislación en Enfermería**, Editorial Universitas S.A. ISBN: 9788479910174, 1994

Löw, Reinhard, **Bioética, Consideraciones filosófico-teológicas sobre un tema actual**, Editorial RIALP ISBN 13: 9788432128790, 1992

Galán Cortés, Julio Cesar, **El consentimiento informado del usuario de los servicios sanitarios**, Editorial S.L. Civitas Ediciones ISBN: 9788447016, 2001

Martínez Pereda Rodríguez, José Manuel, **La responsabilidad penal del médico y del sanitario**, 3ª Edición, Editorial Colex ISBN 9788478790050, 1997

Fernández Costales, Javier, **La responsabilidad civil sanitaria (médica y de enfermería)**, 13ª Edición, Editorial La Ley Actualidad ISBN 8481261955, 97884, 1995

**Cuadernos de Bioética; Revista cuatrimestral Asociación española de Bioética y Ética Médica**, ISBN: 1132-1989,

### Recomendacións

#### Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107